

Kultur og lighed – et foreneligt par?

Perspektiver på demokratiske idealer og kulturel særegenhed

Simon Laumann Jørgensen & Morten Sandberg: Kulturlighed - Identitet og anerkendelse. Philosophia 2006. 271 s., 149 kr.

Af Martin Demant Frederiksen

"Kultur" er et vanskeligt begreb at arbejde med både i teori og praksis. Lettere gøres det ikke, når det sættes over for begreber som lighed og anerkendelse. Det spændingsforhold, der kan opstå i mødet mellem kultur og idealet om ligeværd, er udgangspunktet for antologien *Kulturlighed – Identitet og anerkendelse*. Bogen søger således at udforske de problematikker, man igen-tiden har mødt, når det vestlige demokratiske lighedsideal har skullet favne kulturel forskellighed.

I den korte introduktion påpeger Simon Laumann Jørgensen og Morten Sandberg, at idealet om lighed er en grundpille i demokratisk tænkning. Kultur derimod forudsætter, at ikke alt har samme værdi. Antologiens hovedspørgsmål er således, hvordan vi kan forene behovet for den individuelle identitet med hensyntagen til alles lighed og værdighed. Ni bidrag fra en række socialvidenskabelige faggrene udforsker i bogen forskellige perspektiver på dette spørgsmål. Antologien er således opdelt i fire afsnit, der tager deres udgangspunkt i henholdsvis historiske, teoretiske, praktiske og filosofiske tilgange til spørgsmålet om kultur-lighed.

Kulturligheder

Bogen indledes ved at se på kulturlighed i historien. Med spørgsmålet om hvorvidt "en neger kan være racist" udforsker antropologen Ole Høiris, hvordan dynamikken mellem det partikulære og det universelle har været central både i opfattelsen af "det fremmede" og i begrebsliggørelsen af det globale i Vesten siden Antikken. Han følger denne dynamik i europæisk antropologisk tænkning over Middelalderen og Renæssancen til Oplysningstiden, Romantikken og Moderniteten. Spillet mellem det universelle og det partikulære, skriver han, har været en løbende tendens. I og med at globaliseringen i dag er blevet mere nærværende, bliver globale "færdselsregler" dog mere og mere nødvendige. Problemet er, at forsøg på at etablere en universel dannelse til alle tider vil blive set som et kulturelt overgreb. Alligevel må den globale interaktion i en eller anden forstand reguleres.

I afsnittet om kulturlighed i teorien bringer Martha C. Nussbaum os ligeledes tilbage til Antikken. Hun ser her på forholdet mellem særinteresser og kærligheden til menneskeheden som et problem i den stoiske kosmopolitanisme. Allerede dengang, argumenterer hun, var det svært at være "verdensborger". Spændingsforholdet mellem kultur og lighed er således ikke et nutidigt

fænomen, men hvordan tager det sig ud i dag? Som Per Mouritzen i sit bidrag påpeger, er det nye ikke, at kulturel forskellighed findes, men at den med tiden har fået en politisk betydning. "Kultur" er i dag blevet et begreb, der kan anvendes som en legitimerende faktor, blandt andet for minoriteter og deres søgen efter rettigheder. Med afsæt i dette udforsker han i sin artikel måder, hvorpå kultur aspirationer, når de gives en multikulturel tolkning, kan rummes inden for liberale, universalistiske principper.

Henrik Kaare Nielsen følger op på dette og spørger, hvorvidt det overhovedet giver mening at tale om kulturel identitet i globaliseringens tidsalder. Han fremhæver "det sociale fællesskabs anerkendelsesform" som en mulighedsbetingelse for en mediering mellem ligeværdighed og unik identitet.

De stillede spørgsmål trækkes endnu skarpere op i afsnittet om kulturlighed i praksis. Her spørger Lise Paulsen Galal: Anerkendelse af hvem og for hvad? Med dette, samt Yvonne Mørcks artikel om "multi-kulti gymnasieliv" og Gorm Hansbøls artikel om kulturens betydning for synet på pædagogik som profession kommer vi tættere på problemstillinger omkring *anerkendelse*. De tre bidrag viser, hvordan dette kan være problematisk i forhold til idealet om ligeværdighed *såvel* som i forhold til andre borgeres kulturelle tilhørsforhold. En vigtig pointe. Ikke alle former for anderledeshed defineres i forhold til kultur.

Antologien arbejder med begreber – kultur og identitet – der gennem tiden har udløst heftige definitionsdebat-ter og diskussioner inden for social- og samfundsvidenskaberne. I de sidste to bidrag, der beskæftiger sig med kulturlighed i filosofien, udforskes selve kulturfilosofien nærmere. Dette sker i Esther Oluffa Pedersens artikel om kulturen som menneskets eneste virkelighed og i Steen Brocks artikel om kulturen som krænkelsens virkelighed.

Kompleksitet og tværfaglighed

At forene behovet for kulturel identitet med hensyntagen til alles lighed og værdighed præsenteres gennem antologien som en vedvarende problematik. Men skal vi således se kultur-lighed som en utopi? Antologien ender på sin vis med at gentage det spørgsmål, der var dens udgangspunkt. Det vil sige, hvordan vi kan finde en for alle acceptabel sammenkædning af de nuværende skel mellem lighed i værdighed og forskel i kulturel identitet. Snarere end at diskutere, hvordan dette kunne opnås, fokuserer hovedparten af artiklerne på den kompleksitet, der ligger i selve spørgsmålet. Den valgte tværfaglige tilgang klarlægger på en velfunderet måde

denne kompleksitet. Det lykkes dog aldrig helt at tage hul på en egentlig diskussion af, hvordan skellet kan opretholdes på en måde, der tager hensyn til både lighed og kultur. Det er et spørgsmål, om dette er muligt med så omfattende og mangesidigt et emne. De perspektiver, der præsenteres i de enkelte artikler, kunne dog med fordel have været diskuteret i en epilog, der opsummerede tilgange og vinkler. I den forstand fungerer de enkelte tekster godt i sig selv, men mindre godt i samspil, da det i kraft af den relativt korte introduktion kræves af læseren, at denne på forhånd har et forholdsvis stort overblik over både kulturdebatten og de enkelte forfatteres position inden for denne. Dette rører dog ikke ved, at antologien tager hul på et emne, der synes at blive mere og mere relevant. Som det påpeges i introduktionen er det en tematik, der ligeledes kunne behandles fra både teologiske, kunstneriske og juridiske vinkler. Endvidere kunne mange af den senere tids debatter inden for både medier og akademiske sammenhænge omkring "civilisationsammenstød" og Muhammed-krisen på mange måder nuanceres ved at inddrage nogle af de problematikker, denne bog belyser.

Generelt set fungerer antologien som en god og solid introduktion til forskellige faggrenes mulige belysning af den givne problemstilling. De enkelte artikler kan som nævnt således sagtens stå alene og læses uafhængigt af hinanden. Med det tværfaglige udgangspunkt lykkes det at få lagt en række interessante og relevante perspektiver på spørgsmålet om kulturlighed. En opsamling på disse perspektiver og en diskussion af, hvordan de supplerer hinanden, kunne dog have styrket bogen som helhed.

Martin Demant Frederiksen er stud.mag. i Etnografi.